

Una elecció de secretaris de l'aljama de jueus de Cervera en 1485

Josep M. Llobet i Portella

Malgrat l'abundància de documentació relacionada amb els jueus que, durant segles, visqueren a Cervera, els textos que aporten informació sobre el funcionament intern de l'aljama són molt escassos. Recentment, però, n'hem localitzat un. És l'acta, redactada en català el dia 23 (era dissabte) de juliol de 1485, en què es deixà constància de l'elecció dels dos secretaris de l'aljama i d'una altra persona, anomenada *tercer*, que havia d'intervenir en l'elecció dels consellers en cas de discòrdia entre els dos secretaris.

Segons aquest document, del qual oferim la transcripció al final de l'article, el procediment per portar a terme l'elecció fou el següent:

L'esmentat dia 23 es reuniren a l'escola del call sobirà de Cervera,¹ que era el lloc acostumat per realitzar aquella classe d'actes, els jueus següents: Mossé de Quercí i Benvenist Sulham, secretaris durant el període anual que acabava aquell dia, el metge Cresques Adret, el metge Issac de Quercí, el metge Jucef Cavaller, Jucef Baró Creixent, Bonjuà Adret, Bonet Bellshom, Issac Samuel Sulham, tots ells consellers durant el període mencionat (un altre conseller, Jucef Adret, havia mort) i el metge Samuel Cavaller, Jafudà de Quercí i el metge Jacob de Quercí, que eren tres dels majors propietaris i, en conseqüència, dels majors

1. Sobre aquesta escola o sinagoga, hom pot veure Josep Maria LLOBET I PORTELLA, «Dades documentals sobre la comunitat jueva de Cervera a l'Edat Mitjana», capítol 5, titulat «La construcció d'una segona escola vers l'any 1385», en *Actes del II Congrés per a l'estudi dels jueus en territori de llengua catalana*, Barcelona, Institut Europeu de la Mediterrània, 2005, p. 111-137.

contribuents en la satisfacció dels impostos. Les persones reunides eren, doncs, dotze: dos secretaris, set consellers (n'elegien vuit, però ja hem dit que un d'ells havia mort) i tres grans propietaris.²

La primera cosa que feren fou prestar jurament, tocant, l'un després de l'altre, un text on hi havia escrits els deu manaments que Déu donà a Moisès al mont Sinaí, d'elegir bé i degudament dos jueus de l'aljama ceriverina com a secretaris. La votació fou secreta i resultà elegit per majoria de vots Jucef Cavaller, mentre que, per a l'altre càrrec de secretari, Issac de Quercí i Bonjuà Adret tingueren el mateix nombre de vots. Es votà novament per desfer l'empat i, aquesta vegada, resultà elegit secretari per majoria de vots Issac de Quercí.

A continuació, els dos secretaris elegits, Jucef Cavaller i Issac de Quercí, prestaren jurament, tocant el rotlle, de governar degudament l'aljama, procurar tot allò que li fos útil i defensar els privilegis que els diferents monarques al llarg del temps havien concedit a l'aljama.

Feta l'elecció dels dos nous secretaris i el jurament per cada un d'ells, els secretaris cessants, que eren Mossé de Quercí i Benvenist Sullam, nomenaren cinc jueus que eren dels majors propietaris i contribuents: els tres que ja hem esmentat, Jafudà de Quercí, Samuel Cavaller i Jacob de Quercí, i dos més, Mossé de Quercí i Mossé Sullam de Saporta.

Seguidament, els dos secretaris —suposem que eren els dos secretaris cessants—, els set consellers i cinc dels majors propietaris, després de prestar el jurament acostumat, elegiren el *tercer*, o sigui, la persona que, com ja hem dit, intervenia en l'elecció dels consellers en cas que els dos secretaris no es posessin d'acord. Resultà elegit per majoria de vots Jafudà de Quercí, que ja sabem que era un dels majors propietaris, el qual immediatament prestà jurament.

Aquí acaba el contingut del document. Sembla que l'elecció dels consellers es deixà per a un altre dia. Com a conclusió, podem afirmar que el text que hem comentat i donem transcrit és força interessant per conèixer el procés d'elecció dels secretaris de l'aljama de jueus ceriverina en aquell període final de la seva existència, ja que, al cap de set anys, les disposicions reials ocasionaran la seva desaparició definitiva, juntament amb totes les que estaven situades en territori hispànic.

2. Diversos membres de les famílies ceriverines Quercí i Cavaller, l'any 1492, es convertiren al cristianisme per tal de no veure's obligats a abandonar la població. Més informació a Josep M. LLOBET I PORTELLA, «Els jueus de Cervera i Tàrraga, l'any 1492», en *Actes del I Colloqui d'Història dels Jueus a la Corona d'Aragó*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1991, p. 349-368.

Jueus esmentats al document

Secretaris (any 1484-1485)

Mossé de Quercí
Benvenist Sulham

Consellers (any 1484-1485)

Cresques Adret, metge
Issac de Quercí, metge
Jucef Cavaller, metge
Jucef Baró Creixent
Bonjuà Adret
Bonet Bellshom
Issac Samuel Sulham
Jucef Adret, difunt

Cinc majors propietaris i contribuents (any 1484-1485)

Jafudà de Quercí
Samuel Cavaller, metge
Jacob de Quercí, metge
Mossé de Quercí
Mossé Sulham de Saporta

Secretaris (any 1485-1486)

Jucef Cavaller, metge
Issac de Quercí, metge

Tercer (any 1485-1486)

Jafudà de Quercí

Text documental

1485, juliol, 23. Cervera

Un grup de jueus de l'aljama de Cervera elegeix els dos secretaris i el tercer, que han de regir aquesta aljama durant l'any 1485-1486.

Arxiu Comarcal de la Segarra, Manuscrits, Jueus, paper solter.

Dissapte a XXIII del mes de joliol del any de la nativitat de nostre senyor Déu mil CCCC LXXX cinch.

Los honorables Mossé de Quercí e Benvenist Sulham, secretaris l'any propassat qui fineix lo dia present de la aljama dels jueus de la vila de Cervera, mestre Cresques Adret, ffsich, mestre Içach de Quercí, ffsich, mestre Juceff Cavaller, ffsich, Juceff Baró Crexent, Bonjuà Adret, Bonet Bellsom, Içach Samuel Sutlam, consellers lo matex any de dita aljama ensemps ab en Juceff Adret, quòndam, la aljama, universitat e consell de aquella fahents e representants, e mestre Samuel Cavaller, ffsich, Jaffudà de Quercí e mestre Jacob de Quercí, ffsich, tres fora del dit consell majors en facultats e béns e de major contribució en les talles de la dita aljama, convocats e ajustats en la scola del call Sobirà de la dita vila de Cervera en la forma acostumada a on per semblants actes e encara altres de la dita aljama se acostumen de congregar e ajustar e aquells tractar, cloure, fer e expedir en virtut de privilegi e privilegis, gràcies, provisions e concessions a la dita aljama dels jueus de la vila de Cervera atorgats per los reys de immortal memòria, confirmacions e corroboracions a aquells e de aquells fetes e fetes sots diversos kalendaris, per la potestat a ells representants la dita aljama e a la dita aljama donada e atribuïda, seguint e servant la tenor dels dits privilegis e la consuetut, bons usos e pràtiques de aquells fins ací observades, prestat primerament solempne jurament a nostre senyor Déu e als deu manaments de la ley, los quals nostre senyor Déu donà a Moysès en lo mont de Sinahí, segons és acostumat, per tots, ço és, hu après altre, per lurs mans toquats corporalment de elegir bé e degudament, tot oy, ranchor, favor, amor, passió e mala voluntat apart posats, segons Déu e lurs bones consciències, dos dels jueus de la dita aljama los pus àbils e soficiens, segons los parrà, per secretaris de aquella l'any venidor e de vuy avant comptador, votant quiscú de ells apart, sens saber-ho lo hu del altre, en los dits dos secretaris. Ffonch elet a les més veus e elegiren en secretari de la dita aljama per lo dit any, en la forma acostumada, lo honorable mestre Juceff Cavaller e foren en paritat de veus per l'altre secretari mestre Içach de Quercí e en Bonjuà Adret. E, vist los dits secretaris, consellers e fora consell ésser elet lo hu dels dits secretaris a les més veus e concórrer paritat de veus en l'altre, certificats de la dita paritat de veus, feta alguna dceptació entre ells, vist que en dies passats se havie seguit semblant cars e com ne havien praticat, acordaren tornassen votar sobre los dos qui eren trobats en paritat e, de ffet, votaren en la forma acostumada e elegiren e fonch elet a les més veus en secretari de la dita aljama lo honorable mestre Içach de Quercí. E axí foren aguts per secretaris de dita aljama los dits mestre Juceff Cavaller e mestre Içach de Quercí per regir

e governar la dita aljama e los singulàs jueus de aquella, deffendre e mantenir per tot lur poder los privilegis de aquella e fer totes e sengles coses que fer sien tenguts e a ells permeses fer, segons és acostumat fer per lurs predecessors.

Los quals mestre Juceff Cavaller e mestre Içach de Quercí, secretaris novament elets, segons desús és dit, prestaren abdosos jurament solemne a nostre senyor Déu, toquant ab lurs pròpies mans e abraçant lo rotle, de regir e governar bé e lealment en la forma deguda la dita aljama, procurar lo útil e benavenir de aquella e de deffendre e mantenir per lur poder los privilegis e libertats de la dita aljama e a la dita aljama atorgats e de ffer totes e sengles coses que per llurs predecessors secretaris són stades jurades e han acostumat e són tenguts e obligats fer, juxta la forma antichada, practicada e observada.

E, feta la dita elecció dels dits dos secretaris, segons dit és, per los dos Mossé de Quercí e Benvenist Sutllam, secretaris vells, foren nomenats cinch dels jueus de la dita aljama qui són dels magós en facultats e béns e de major contribució en les talles de dita aljama, ço és, los honorables en Jaffudà de Quercí, mestre Samuel Cavaller, mestre Jacob de Quercí, Mossé de Quercí e Mossé Sutllam de Çaporta, dels quals ne ha ésser elet hu per tercer, lo qual, ab los dits secretaris novament elets o ab l'altre de ells, en cars de discòrdia, puixe elegir, juxta forma de dits privilegis, gràcies e concessions, ús e pràtica de aquells, e fer consellers e lo consell de dita aljama de dit any. E, de fet, prestat jurament per los dits secretaris, consellers e fora de consell a nostre senyor Déu e als deu manaments de la ley en la forma acostumada, servant l'orde del votar, elegiren e a les més veus fonch elet en tercer per fer e elegir lo dit consell e consellés ab dits secretaris o ab l'altre de ells, en cars de discòrdia, juxta la consuetud e pràtica antiquada, lo honorable en Jaffudà de Quercí, hu del nombre dels cinch predits qui són maiors en facultats e en haver de béns de la dita aljama e singulars de aquella.

Lo qual Jaffudà de Quercí, elet en tercer, de continent prestà jurament solemne a nostre senyor Déu, toquant e abraçant lo rotle, que, demanat e apelat per los dits secretaris novament elets o per l'altre de ells, ensemps ab ells o ab l'altre de ells, elegirà ab la forma acostumada, seguint la forma dels dits privilegis, ús e pràtica de aquells, los consellers e/ho consell de dita aljama acostumat elegir per consellar la dita aljama e fer e expedir los fets de aquella e totes e sengles altres coses a ells útils e nessàries e acostumades fer per lurs predecessors, axí en virtut de dits privilegis, ús e pràtica de aquella com àlias, etc.